

Dr Ljubomir PEJOVIĆ
Poljoprivredni institut - Titograd
Dr Vasilj KOVAČEV
Ekperimentalna vinogradarska stanica
Septemvri - Bugarska

VINOGRADARSTVO BUGARSKE

Tokom hiljadugodišnje istorije Bugarsko vinogradarstvo je prolazilo kroz različite periode - padove i uspone. No, u cjelini posmatrano, vinova loza kao stara kultura, ima dugu i vrlo bogatu tradiciju gajenja u Bugarskoj.

Ša biološke tačke gledišta Bugarsko vinogradarstvo prolazi kroz dvije etape svog razvoja. Prva do pojave filoksera; i druga poslije pojave filoksera. Do pojave filoksera vinova loza se gajila na svom korijenu (bez kalemljenja, na divljoj podlozi, koja je otporna prema filokseri). U tom periodu podizanje vinograda bilo je jednostavno i jeftino.

Filoksera se u Bugarskoj pojavila 1884. godine i do 1900. je zahvatila cijelu zemlju. Od 120 hiljada hektara pod vinovom lozom 1897. godine površine su se smanjile na svega 43.000 ha. Opstanak vinogradarstva u Evropi, pa i u Bugarskoj je postao jedino moguće kalemljenjem domaćih sorata na podlogama otpornih prema filokseri.

Poslije prvog svjetskog rata vinogradarstvo Bugarske se vrlo brzo oporavilo. Tako su površine pod vinogradima 1944. godine dostigle i do danas se doržale na 152.000 ha.

Od starih i usitnjenih zasada na malim površinama prije 1944. godine, prišlo se plantažnom gajenju vinove loze. Počelo je ukupnjavanje površina pod vinogradima u velike komplekse, u sastavu seljačkih zadruga - kooperanata i državnih poljoprivrednih gazdinstava. Zadnjih 20 godina su podignuti novi kompleksi, po najsavremenijim tehničko-tehnološkim rješenjima i naučnim dostignućima, obuhvatajući u jednom kompleksu površine od 1000 pa do 7000 ha.

Po površinama pod vinogradima Bugarska zauzima 14 mjesto u svijetu, a 11 mjesto u Evropi. Do 1988. godine 66% površina pod vinogradima je u društvenom sektoru vlasništva - pripada poljoprivrednim kombinatima, a ostalih 34% je na privatnom sektoru.

Bugarska ima vrlo povoljne klimatske i zemljišne uslove za gajenje vinove loze i za proizvodnju vina i stonog grožđa visokog kvaliteta. Vино-

gradi podignuti u ravničarskom dijelu su na humusnom i poluhumusnom zemljištu, a u brdovitom na skeletnom, pjeskovitom, glinastom ili glinasto-pjeskovitom zemljištu. Za dobijanje određenog tipa proizvoda - grožđa ili vina za datu sortu se bira i odgovarajući tip zemljišta.

Vrlo povoljni uticaj na rast i razviće vinove loze imaju topli klimatski uslovi izraženi kroz opštu temperaturnu sumu tokom vegetacionog perioda. U glavnim vinogradarskim rejonima suma toplotnih stepeni varira od 3.300 do 4.400°. Temperaturni uslovi vrlo povoljno utiču na dobijanje stabilnih i kvalitetnih prinosa grožđa i vina. Najhladniji mjesec u godini je januar sa apsolutnim minimumom od -29°.

U većini vinogradarskih rejona Bugarske godišnja suma padavina iznosi 550 do 600 mm, a u vegetacionom periodu (IV-X), nekih godina suma padavina je ispod 300 mm, zbog čega je navodnjavanje vinograda vrlo poželjna agrotehnička mjera.

Povoljni zemljišni i klimatski uslovi su osnovna pretpostavka za širenje kako vinskih tako i stonih - desertnih sorata svih doba zrenja.

Od sorata za proizvodnju crnih vina najzastupljenije su domaće sorte: pamid; gmza; mavrud; široka melnička loza; a od introdukovanih: kaberne sovignon i merlo. Od sorata za bijela vina najzastupljenije su domaće sorte: dimjat, crveni muskat, a od introdukovanih: rkaciteli, aligote, rizling, pino šardone i Unji blan, a od sorata za desertna vina: tamjanika, muskat otonel i pino gri. Sada je odnos između grupe sorata za bijela i crna vina 52:48%, što ne zadovoljava potrebama tržišta. Predviđa se, da se odnos sorata promijeni i da dostigne 66:34% u korist sorata za bijela vina.

Od stonih sorata najzastupljenije su: afus, ali, kardinal, hamburški muskat, italija, super rani afus ali, brestovica, kao i bezsjemene sorte - sultanina, hibrid VI-4 (italija x sultanina), rusalka i rusalka I-6. Predviđa se da površine pod ranostasnim sortama dostignu nivo od 35%, srednjestasnim oko 55% i kasnim oko 10%.

Preko 85% vinograda u društvenom sektoru vlasništva, podignuti su kao širokoredi vinogradi sa povišenim uzgojem, što omogućava primjenu savremene mehanizacije, u njezi i obradi vinograda. Razmak između redova iznosi 2,80 do 3,40, a u redu 1 do 1,50 m. Najzastupljeniji sistem formiranja uzgojnog oblika je MOZER - visokog stabla, sa dvije kordunice, a sem toga zastupljen je još i sistem Gio, ambrela i ženevska dvojna zavesa. Na privatnom sektoru je zastupljen čašoliki uzgojni oblik sa gustom sadnjom 1x1: 1,60x1,20; i 1,20 x 1,80 m.

Obrada zemljišta u vinogradima se vrši redno i međuredno sa plugom UNLM (univerzalna vinogradarska mašina) i frezom. Borba protiv korova se vrši mašinskim putem i hemiskim sredstvima - prskanje sa herbicidima.

Dubrenje se obavlja mehanizovano na 35-40 cm dubine u količini od 800 do 1000 kg/ha sa NPK đubrivima. U sušnom periodu vinogradi se navodnjavaju uglavnom iz brazda a u novije vrijeme je uveden i sistem kap po kap. U toku je provjera mikro - žet sistema i pozemno navodnjavanje.

Navodnjavanje iz brazde se vrši, zavisno od klimatskih uslova godine, 1 do 3 puta, a norma navodnjavanja za vegetacioni period iznosi 1800 do 2400 m³ po hektaru vode, a pri navodnjavanju kap po kap 7 do 12 zalivanja, sa normom navodnjavanja za vegetacioni period 1100 do 1600 m³ po hektaru.

Zavisno od sorte, prinosi se kreću od 2 do 5 kg po čokotu. Berba grožđa se vrši na dva načina. Osnovna berba se vrši ručno u gajbe ili kofe koje se sipaju na male platforme nosivosti 2-3 t, koje se kasnije-presipaju u velike platforme nosivosti 4-5 t. Tako se grožđe odmah vozi u vinarije. Vrlo teško se probija mehanizovana berba grožđa, sa grožđe beračima marke SCBK - 3M.

Dugogodišnje i trajne veze postoje između proizvodnih gazdinstava i nauke. U Bugarskoj postoji jedan centralni Institut za vinogradarstvo i vinarstvo u Plevnu, i 6 oglednih stanica: u Septemvriju, Pomorju, Varni, Han Krumu, Vidinu i Sandanskom.

Problemima vinogradarstva se bavi i proučava katedra za vinogradarstvo pri višem Poljoprivrednom institutu „Vasil Kolarov” u Plovdivu. U toj naučno-obrazovnoj instituciji se intenzivno obavlja naučnoistraživačka djelatnost za sadašnje i buduće probleme iz vinogradarstva. Naučni radnici daju svu naučno-tehnološku pomoć praktičnom vinogradarstvu, kroz aktivno učešće na dogovorenim osnovama.

Uprkos negativnim tendencijama koje se javljaju zadnjih godina u razvoju vinogradarstva Bugarske, ono je bilo, a biće i dalje jedna od najvažnijih poljoprivrednih grana Bugarskog seljačkog zadrugarstva.